

Пріоритетними завданнями інноваційної стратегії країн БРІК має стати розбудова не лише власної науково-дослідної інфраструктури, а, передусім, створення передумов для імпортування, впровадження та використання технологій, які вже запатентовані та використовуються в інших країнах. Таким чином емерджентні економіки зможуть наздогнати країни-інноваційні лідери та посилити міжнародну конкурентоспроможність у більш короткі терміни.

Національні інноваційні стратегії країн БРІК повинні включати також пакет механізмів та заходів сприяння кооперації між окремими підприємствами, науково-дослідними інститутами та центрами як в межах країни, так і на міжнародному рівні. Інструментом підтримки малих підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, може бути надання грантів чи технологічних послуг університетами, лабораторіями, інформаційними центрами, фіскальні стимули та субсидії. Крім того, розроблення програм міжнародної співпраці з вирішення певних проблем на рівні науково-дослідних інститутів та центрів дозволить скоротити термін знаходження оптимального рішення, вдосконалення технології, процесу чи створення нового продукту.

Оцінюючи ефективність інтеграції країн БРІК до міжнародної інноваційної системи та світового господарства загалом, необхідно наголосити на наявності ряду перепон, які стримують даний процес. По-перше, це протекціоністські заходи та імміграційна політика високорозвинутих країн, які намагаються захистити внутрішній інноваційний простір. По-друге, це мовні та культурні відмінності між країнами БРІК, США та ЄС. Проте поступово існуючі перепони починають нівелюватися, оскільки лише поєднання «молодості» науковців з країн БРІК та «досвіду» наукової еліти з ЄС, США та Японії дозволить отримати якісні зміни у структурі міжнародного інноваційного потенціалу та покращити соціально-економічний розвиток усіх країн світу, знаходити вирішення глобальних проблем людства.

Висновки. Дослідження особливостей розвитку найбільших емерджентних економік світу – країн БРІК – дозволило зробити ряд висновків.

По-перше, для країн БРІК характерні такі спільні ознаки: велика територія та чисельність населення, швидкі темпи економічного зростання та нарощування інноваційного потенціалу протягом останніх десяти років, низький рівень життя населення. По-друге, країни БРІК займають друге місце в світі після ЄС за обсягами експорту високотехнологічної продукції. По-третє, група країн БРІК є неоднорідною за своєю структурою, що пов'язано з різними факторами, які вважаються визначальними для розвитку кожної країни: Китай та Індія забезпечують стрімке економічне зростання за рахунок інноваційного чинника, Росія та Бразилія – за рахунок сприятливої кон'юнктури на світових ринках енергоресурсів. По-четверте, значне розшарування населення за рівнем доходів та незначна частка представників середнього класу в країнах БРІК, переважна більшість населення в цих країнах є бідними чи дуже бідними, що посилює соціальну напругу в країнах.

Список використаних джерел:

1. Jim O'Neill. Building Better Global Economic BRICS: [Electronic Resource]. - Mode of access: 2. <http://www2.goldmansachs.com/ideas/brics/building-better-doc.pdf>
2. Statistics of OECD: [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=23114>
3. International Energy Statistics: [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=5&pid=5&aid=8&cid=regions&syid=1995&eyid=2009&unit=MMTCD>
4. World Investment Report 2010: Investing in Low-Carbon Economy: [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.unctad.org>
5. Asia's new aristocrats: What Indians and Chinese make of their tycoons / The Economist: [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.economist.com/node/17929037>
6. World Bank: [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.worldbank.org>
7. Доклад о развитии человека 2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_RU_Complete_reprint.pdf
8. World Intellectual Property Organization: [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.wipo.int>
9. Mashelkar RA. Innovation Strategy Today. 10th Zuckermann Lecture: [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.biodevelopments.org/innovation/index.htm>

УДК 338.124.4 (4 – 6С)

ЗВІРГЗДЕ К.І.,
кафедра Європейської інтеграції
КНЕУ ім. В. Гетьмана, аспірантка

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ КРИЗИ У ЄС ТА СТИМУЛИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Анотація. У даній статті проаналізовані наслідки впливу кризи на стан економіки ЄС, досліджені тенденції відновлення економічної стабільності, стратегії та заходи, що забезпечують прискорення економічного зростання. Проаналізовані заходи в рамках стратегії «Європа 2020» з метою подолання стагнаційних процесів в економіці.

Ключові слова: економічна криза, стратегія, економічні дисбаланси, безробіття, економічне зростання, фінансова політика, зайнятість.

Summary. *Consequences of the influence of the crisis regarding economy of the EU are analyzed in the article. Tendencies of revival of economic sustainability are researched, as well as strategies and measures providing economic growth. Measures within the framework of the strategy "Europe 2020" aiming to combat the stagnation processes in the economy are analyzed.*

Keywords: economic crisis, strategy, macroeconomic imbalances, unemployment, economic growth, financial policy, employment,

Європейська економіка переживає важкі часи, проте, за останніми оцінками експертів спостерігаються ознаки відновлення, хоча і нерівномірні та непевні у деяких регіонах ЄС. Незважаючи на нестійкість на фінансових ринках, позитивні зміни у реальному секторі економіки характеризуються покращенням ситуації, обумовлених зростанням експорту після поступового відновлення світової торгівлі. Слід зазначити, що невизначеність та нестабільність все ще залишається однією з основних ознак відновлення європейської та світової економіки. Періоди більш впевненого відновлення докризових показників чергуються з невдачами, викликаних в основному ризиками, пов'язаними із суверенними боргами. Європейським країнам необхідні виважені заходи коригування своїх стратегій та політик на регіональному та наднаціональному рівнях. Стабільність фінансового сектора все ще залишається невизначеною та схильною до коливань із серйозною залежністю від державної підтримки; умови кредитування також не є стабільними і у ряді держав-членів корпоративна заборгованість все ще залишається надмірною.

Метою даної статті є аналіз тенденцій відновлення економічної стабільності і розробка стратегій і заходів, що забезпечуватимуть прискорення економічного зростання. Її **актуальність** полягає у тому, що з метою подолання наслідків економічної кризи, у ЄС останніми роками розроблено заходи координованої економічної політики.

Чимало уваги цим нагальним питанням приділено у світовій та вітчизняній літературі. З різних аспектів вищезазначені проблеми аналізували такі автори як: Дж.Тобін, Д. Вейл, Д. Хехт, Е. Хелпман, Д. Г. Лук'яненко, О.Г.Білорус, А.М. Поручник, Пахомов Ю.М.

Європейська економіка зараз поступово виходить із самої глибокої рецесії за останні десятиліття. Необхідно звернути увагу на той факт, що до кризи низка держав-членів ЄС відхилилась від основних принципів зваженої податково-бюджетної політики, і макроекономічні дисбаланси продовжували нарощуватись, що призвело до різкого падіння ВВП і зменшило середній рівень економічного зростання за останні 4 роки. Економічна криза серйозно позначилась на європейському суспільстві, про що свідчить зростання показника безробіття з 7% у 2007 році до майже 10% у 2010, при цьому майже половина безробітних відносяться до ніші довготривалого безробіття. Крім того, криза негативно вплинула на стабільність державних фінансів та зумовила різке падіння інвестицій. [1]

Європейською комісією був розроблений ряд заходів з метою стимулювання економічного зростання та боротьби із стагнацією. Надзвичайно важливим вектором економічної політики стримування зростання державного боргу шляхом ретельної та міцної фінансової консолідації. У галузі **фінансової політики** Європа стикається з подвійним викликом: повернути податково-бюджетну політику на докризовий стабільний рівень і при цьому підтримувати економічне зростання та зайнятість. За даними Єврокомісії, державний борг ЄС досяг рівня приблизно 79% ВВП, що на 20 відсоткових пунктів перевищує рівень 2007 року. [2] Просте позбавлення від фінансових стимулів, які були реалізовані під час подолання кризи, не призведе до відновлення довгострокової стійкості державних фінансів. Незважаючи на це, більш різке зростання державного боргу було зафіксовано у США. Щорічне покращення структури бюджетного балансу на 0,5% ВВП – загальна умова Пакту стабільності та зростання – виявиться очевидно недостатнім для багатьох держав-членів для приведення показника дефіциту державного боргу до допустимого ліміту у 60% у передбачуваному майбутньому. [1] Ситуація значно відрізняється у різних регіонах ЄС як з точки зору стану державних фінансів, так і зовнішньої конкурентоспроможності, що, у свою чергу, вимагає проведення зваженої та індивідуальної політики.

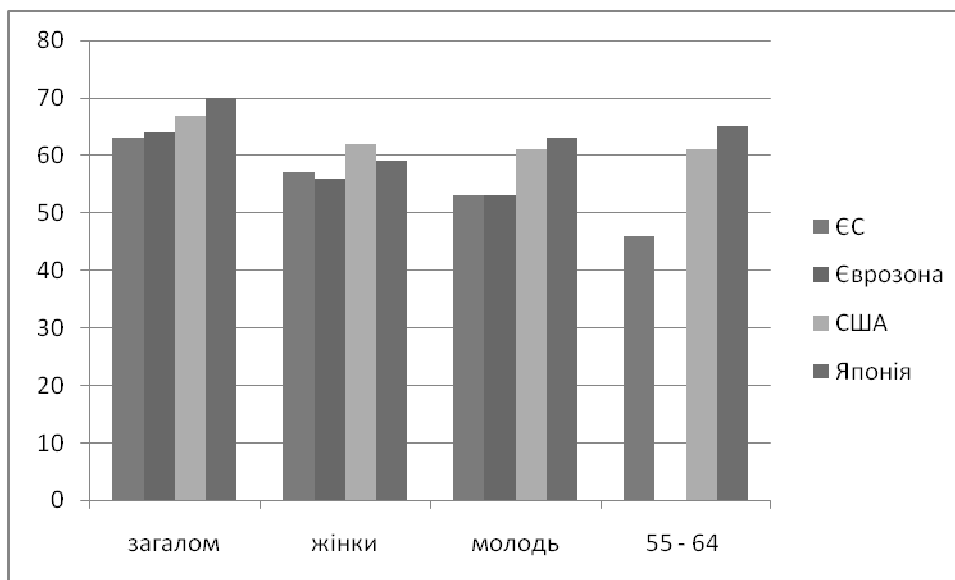
Між зваженою кредитною експансією та сталим економічним розвитком наявна сильна кореляція. Важливим кроком до підвищення економічної ефективності, відновлення конкурентоспроможності та повернення до нормального рівня кредитування є покращення ситуації з балансами у банківському секторі. У деяких країнах-членах відмова від величезних обсягів державної підтримки банків дозволить уникнути значних перешкод у відновленні конкуренції в банківському секторі. Крім того, відновлення довіри до банківського сектору є необхідною умовою для підтримки фінансової стабільності. На сьогоднішній день цьому сприяє створення більш надійної нормативно-правової бази, яка у майбутньому стане основою для "Механізму європейської стабільності". Впровадження даного механізму заплановане на 2013 рік та головною метою його створення є забезпечення фінансової стабільності в зоні євро загалом, а також жорсткі вимоги до капіталу банків на (за угодою Базель III). [3] Проте діяльність Європейських Наглядних Органів була посилена вже на початку 2011 року. Важливим кроком до посилення стабільності є прискорена реструктуризація банків з метою гарантування фінансової стабільності та підтримки кредитування реального сектору економіки. Реструктуризація банків, особливо тих, які отримали значні об'єми державної допомоги має важливе значення для відновлення їх довгострокової життєздатності та забезпечення належного функціонування кредитного

каналу. У стратегіях, розроблених Європейською комісією, державна фінансова підтримка банківського сектору в цілому повинна бути поступово зменшена, беручи до уваги необхідність забезпечення фінансової стабільності. Відповідно до нещодавніх погоджень в рамках угоди Базель III, банки будуть зобов'язані поступово зміцнювати свою базу капіталу, з тим щоб поліпшити здатність більш ефективно протистояти потрясінням.

Нагальна необхідність розробки та впровадження структурних реформ з метою стимулювання зростання та правильного **коригування макроекономічних дисбалансів** обумовлена стійкими макроекономічними диспропорціями, що являють собою основне джерело уразливості у зоні євро. Державам-членам необхідно боротись із ними з більшою наполегливістю. Структурні реформи можуть переслідувати дві цілі: підтримку економічного зростання та запобігання або виправлення дисбалансів. За відсутності рішучої структурної політики потенціал зростання, за прогнозами аналітиків, залишиться слабким та не перевищуватиме 1,5% у найближчі десятиліття, порівняно з 1,8% у 2001-2010 рр.. [1] Такі темпи зростання є значно нижчими за темпи зростання протягом останніх двох десятиліть та набагато нижчими, ніж, наприклад, темпи зростання у США. Основними причинами слабого прогнозу зростання є недостатньо ефективне використання робочої сили у зв'язку із кризою, повільне зростання продуктивності праці у ЄС та старіння населення. Прогнозований показник зростання у євронзоні є ще нижчим (1,25%), його можна порівняти із середнім значенням у 1,6% в 2001-2010 рр.. [1]

Очевидно, що коригування макроекономічних дисбалансів є ключовою умовою для забезпечення зростання і має особливе значення для зони євро. Для держав-членів з великим дефіцитом рахунку поточних операцій та слабкою конкурентоспроможністю, необхідними будуть серйозні коригування цінової та витратної політики паралельно із заходами підтримки перерозподілу робочої сили між підприємствами та галузями. У державах-членах з великим профіцитом рахунку поточних операцій необхідно буде визначити джерела слабого внутрішнього попиту. Водночас, надзвичайно важливим є впровадження стратегії для запобігання виникнення таких глибоких дисбалансів у майбутньому.

Надзвичайно багато уваги у стратегії «Європа 2020» приділено реформуванню **ринку праці**. [4] Аналізуючи ситуацію та тенденції, що склались на європейському ринку праці, можна зробити висновок, що загалом він набуває ознак відновлення, проте вони все ще непевні. Протягом 2010 року на ринку праці ЄС превалювали стабілізаційні процеси, та деякі держави-члени демонстрували ознаки відновлення. У другому кварталі 2010 року зайнятість зросла на 0,2% - вперше за майже два роки. Незважаючи на цей позитивний показник, різниця між піковим рівнем зайнятості у другому кварталі 2008 року становить 5,6 млн осіб. Частка працівників у віці від 20 до 64 років склала 208,4 млн чоловік, що відповідає показнику у 68,8%. Рівень безробіття, який в даний момент складає 9,6%, залишився незмінним з лютого 2010 року. Чисельний показник рівня безробіття складає 23,1 млн. осіб. Рівень безробіття серед молоді в даний час становить у ЄС 20,4%. На сьогоднішній день чітко видно, що ЄС та Євронезона, беручи до уваги показники факторної продуктивності та продуктивності праці, відстають від США та Японії (див. рис.1) [1]

Рис.1. Загальний рівень зайнятості у дорослого населення віком 20 – 64 роки.

Попит на робочу силу у динаміці продовжує зростати. Однак, одночасне зростання рівня безробіття та зростання заробітної плати можуть свідчити про невідповідність між навичками кандидатів на робочі місця та необхідними навичками для наявних вакансій. Динаміка продуктивності праці була негативною у період із середини 2008 і до першого кварталу 2009, проте починаючи з цього періоду стала позитивною та у середньому становила близько 2% у рік. Зростання узгодженої заробітної плати склало у євронзоні лише 2,1% у другому

кварталі 2010 року. Зростання реальних витрат на одиницю продукції у ЄС мало негативну динаміку із середини 2009 та сягнуло мінус 2% у другому кварталі 2010. [2]

Тенденції покращення ситуації посилюються, проте існує ризик значного зниження темпів економічного зростання без динамічного процесу створення робочих місць. Одна з п'яти основних цілей стратегії Європа 2020 полягає у підвищенні рівня зайнятості до 75% до 2020 року. Аналіз поточної ситуації вказує на можливе недовиконання запланованого показника щонайменш на 2-2,4%, чого можна буде уникнути за рахунок вживання заходів із створення робочих місць та підвищення економічної активності. [5] Враховуючи динаміку старіння населення ЄС і відносно низький рівень використання праці порівняно з іншими частинами світу, необхідні реформи для сприяння напрацювань навичок і створення стимулів для роботи.

Як вже зазначалось, вкрай необхідною умовою посилення економічного зростання є впровадження реформ і надзвичайно важливим є реформування ринку праці. У 2011 році більшість держав-членів, швидше за все, прагнутимуть до переходу від циклічного управління попитом до структурних реформ для стимулювання економічного зростання та створення робочих місць. Враховуючи макроекономічні та фінансові аспекти, першочергову увагу слід приділяти реформуванню ринку праці, забезпечуючи більшу гнучкість і безпеку. Темпи відновлення та доступні фінансові ресурси для забезпечення політики реформування відрізняються серед держав-членів ЄС. Таким чином, вибір і послідовність реформ мають формуватись та адаптуватись відповідно до потреб окремих регіонів та включати наступні елементи та характеристики: [4]

- оподаткування, витрати і заробітна плата: необхідні тимчасові скорочення розмірів відрахувань роботодавців на соціальне забезпечення; податкові реформ у поєднанні з більш широким доступом до послуг; розбудова гнучкої системи адаптації заробітної плати та умов найму працівників;

- гнучкість: заходи щодо зміцнення внутрішньої гнучкості, такі як договори на коротший робочий день; необхідно ввести гнучкий графік роботи (гнучкий графік, дистанційна робота тощо); повний робочий день для дитячих дошкільних установ; розширити і реформувати законодавство про захист робітників для зменшення сегментації ринку праці, шляхом, наприклад, застосування відкритих контрактів;

- соціальний захист: подальші зусилля для усунення передчасного виходу на пенсію та збільшення пенсійного віку; подальші реформи системи допомоги безробітним з метою підвищення ефективності та досягнення справедливості; перегляд допомоги із безробіття, щоб вона забезпечувала стимул для повернення до роботи.

Необхідно зауважити, що ринок праці літніх працівників та жінок залишається дуже обмеженим, складаючи відповідно 46,4% і 62,4%. [3] У деяких державах-членах до сьогодні не вирішеною залишається проблема визначення недобровільного часу на тимчасовій роботі серед жінок. Отже, важливим є належне врегулювання сегментації ринку праці у різних регіонах ЄС. Бар'єри на шляху географічної мобільності трудових ресурсів можуть призвести до неможливості нормального функціонування ринку праці. Крім заходів, спрямованих на зниження витрат, добровільну працю на тимчасовій основі, необхідне посилення заходів з метою підтримки робочої сили, адаптації та сприяння самостійної зайнятості та підприємницької діяльності для прискорення процесу створення нових робочих місць.

Висновки. Незважаючи на оперативну реакцію з боку ЄС, наслідки економічної кризи залишаються досить далекосяжними. Фінансово-економічна криза спричинила серйозні втрати та зниження рівня економічної активності, призвела до значного зростання безробіття, різкого падіння продуктивності та ослаблення державних фінансів. За прогнозами експертів Єврокомісії, до кінця 2012 року одинадцять країн-членів ЄС не зможуть підняти обсяги виробництва вище передкризових показників. Протягом 2010 року загальний державний борг ЄС склав приблизно 85% ВВП у єврозоні та 80% загалом у ЄС. Бюджетні наслідки кризи будуть тісно пов'язані з впливом демографічних змін, які стануть у довгостроковій перспективі додатковим податковим тягарем приблизно у 4,5%. Структурні недоліки, які не були вирішені до кризи, стають все більш очевидними та нагальними.

Таким чином, найбільш актуальним завданням в 2011/2012 роках є боротьба із нестійким рівнем заборгованості, порушенням функціонування фінансового ринку та підвищення темпів економічного зростання. Перш за все, важливим є зміцнення бюджетної політики на основі суворої фінансової консолідації з метою відновлення нормального функціонування фінансового сектору. По-друге, необхідне швидке зниження рівня безробіття шляхом реформування ринку праці. Проте досягнення реалізації цих двох пріоритетів буде неефективним без значних зусиль із посилення економічного зростання. У цьому аспекті слід звернути увагу на роль торгівлі як потужного стимулу економічного зростання. Торговля є потужним стимулом економічного зростання. Існує величезний невикористаний потенціал для нарощування об'ємів експорту товарів і послуг з ЄС, проте експорт Європи зазнав серйозних втрат від розбалансування світової торгівлі. Позитивні показники експорту деяких держав-членів свідчать, що успіх на світових ринках полягає не лише у ціновій конкурентоспроможності, але у більш широкому спектрі факторів, таких як секторна спеціалізація, розвиток інновацій та навичок, підвищення реальної конкурентоспроможності.

Отже, з метою запобігання стагнації, посилення тенденцій заборгованості, економічних диспропорцій та забезпечення конкурентоспроможності національних економік в рамках ЄС, Європа має прискорити консолідацію державних фінансів, реформування фінансового сектору та запровадження структурних реформ залежно від специфічних потреб та особливостей кожного регіону. Саме тому Європейська Рада ухвалила стратегію «Європа 2020» в рамках якої розроблені заходи з метою відновлення економічної стабільності та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. ANNUAL GROWTH SURVEY. ANNEX 1. EUROPEAN COMMISSION. Brussels, 12.1.2011
2. ANNUAL GROWTH SURVEY. ANNEX 2. EUROPEAN COMMISSION. Brussels, 12.1.2011
3. Regional policy to tackle the economic crisis. Assembly of European Regions Survey. 12.05.2009
4. Consultation on EU 2020: a new strategy to make the EU a smarter, greener social market. Assembly of European 5. Regions Survey. 14.01.2010
5. Стратегія "Європа 2020". 14.09.2010 // <http://napa-portal.academy.gov.ua:8101/euroinfo/Lists/Events/DispForm.aspx?ID=10>
6. Новая европейская стратегия "Европа 2020". 10.08.2010 // <http://eulaw.ru/content/novaya-evropeyskaya-strategiya-evropa-2020>

УДК 658.114.2

КАМІНСЬКА Т.В.,

Інститут світової економіки і міжнародних відносин
НАН України, здобувач

«ПРОВАЛИ» ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ

***Анотація.** Розглянуто питання виникнення «провалів» у глобальному ринку, вплив ТНК на виникнення та функціонування таких процесів. Проаналізовано перерозподіл розвитку країн.*

***Annotation.** The question of origin of «failures» is considered in a global market, influence of TNK on an origin and functioning of such processes. Analysis of redistribution of development of countries.*

Постановка проблеми. «Провали» ринку привертала найбільшу увагу теоретиків в першій половині ХХ століття, коли західна ринкова система зазнавала глибокі зміни, переходячи від раннього конкурентного капіталізму до складнішої соціально-економічної системи з високим рівнем державного регулювання і соціального захисту.

Практика показала, що ринок і держава не завжди справляються з тими завданнями, рішення яких чекає від них суспільство. Ці невдачі в економічній теорії позначаються словом «failures», яке можна перевести як «провали». «Провалами ринку» називають дії ринкових механізмів, які спонукають суб'єктів ринку приймати неоптимальні або небажані для суспільства економічні рішення. Іншими словами «провали» ринку - це такі ситуації, коли ринкові механізми направляють зусилля виробників і продавців в русло, яке суб'єктивно вигідне для них, але неоптимальне або небажане з точки зору усього суспільства. Важливо підкреслити, що ці небажані рішення є не наслідком помилок суб'єктів ринку або дії яких-небудь сторонніх причин, а результатом дії саме самого ринку, як частини спільного ринку.

Аналіз останніх досліджень та невирішена раніше частина. Глобальному капіталізму в нинішніх його формах, коли він виступає як носій глобальної несправедливості і глобальної експлуатації, загрожує неминучий крах. Про це відкрито говорять найвидатніші апологети капіталістичної системи. Легенда капіталістичних фінансів Джордж Сорос у своїй новій книзі «Криза глобального капіталізму» (1999 р.), аналізуючи нинішню світову фінансову кризу, показує, що безоглядна віра в сліпі ринкові сили робить нас сліпими до порушень стабільності в ключових галузях і що внаслідок ланцюгової реакції ці порушення спричинили нинішню кризу, яка потенційно здатна дуже і дуже поглибитись. На жаль, Дж. Сорос уникає дискусії про глобальну несправедливість нинішньої системи капіталізму.

У сучасних економічних системах можна виділити наступні провали ринку: тенденції до встановлення монополії. З причини нестійкості ринкової системи кожен виробник послуг прагне в цілях отримання максимального прибутку, подавити конкурентів. Враховуючи ці чинники, цілком можливо переростання конкуренції в олігополію або навіть монополію. Це пов'язано також і з тим, що сучасний ринок не має важелів, протидіючих тенденції монополізації, нерівномірність поширення інформації в ринковому середовищі. Приймаючи економічні рішення, суб'єкти ринку повинні брати до уваги дані про попит споживачів. Проте інформація ця поширюється нерівномірно. Більше того інформація буває ексклюзивною - доступною тільки деяким суб'єктам ринку в силу, наприклад, їх соціального або службового положення. Звичайно, і раніше в конкурентній боротьбі вигравав той, хто мав в розпорядженні великі знання про ситуацію на ринку, але тоді чинник інформації мав менше значення, що дозволяло основоположникам неокласичної доктрини абстрагуватися від нього, нездатність виробника робити громадські блага. У зв'язку з тим, що нові прибутки суб'єктів ринку зазвичай є результатом капіталізації раніше отриманих прибутків, ринкова система має тенденцію до концентрації багатства на одному полюсі і бідності - на іншому, нездатність ринку усунути зовнішні ефекти (екстерналії). Питання про те, чи слід відносити екстерналії до «провалів» ринку, є об'єктом теоретичних дискусій. З теореми Коуза [1] виходить, що за відсутності втручання третьої сили і нульових витратах на ведення переговорів обидві сторони - джерело і одержувач екстерналії - можуть прийти до